

Konkurences padome

KAS JĀZINA PAR SADARBĪBU AR PIRCĒJU?

SANITA ULJANE,
SVETLANA SITNIKOVA,
SINTIJA NAGLĒ,
NEGODĪGAS TIRDZniecības PRAKSES NOVĒRŠANAS NODAĻA

Negodīgas tirdzniecības prakses aizlieguma likums

Regulētās nozares:

Lauksaimniecības un pārtikas preču tirdzniecība

Attiecas uz pilnīgi **visiem lauksaimniecības un pārtikas preču pircējiem** (neto apgrozījums > 2 000 000 eiro), vai **iestādēm**, kas darbojas saskaņā ar publisko tiesību principiem

Nepārtikas preču mazumtirdzniecība (NP)

Attiecas uz mazumtirgotājiem, kuriem tirgū ir **būtiska ietekme** nepārtikas preču mazumtirdzniecībā

Piegādātājs – lauksaimniecības un pārtikas preču piegādātājs vai persona, kas pārdod preces nepārtikas preču mazumtirgotājam
Pircējs - fiziska vai juridiska persona, vai šādu personu apvienība neatkarīgi no vietas, kurā tā veic saimniecisko darbību, ja tās pēdējā finanšu gada neto apgrozījums pārsniedz 2 000 000 eiro, vai Eiropas Savienībā esoša iestāde (valsts, reģionālā vai vietējā iestāde vai vairāku šādu iestāžu apvienība, kas darbojas saskaņā ar publisko tiesību principiem), kas pērk lauksaimniecības un pārtikas preces

Melnais saraksts

Aizliegtie maksājumi

Ar preču pārdošanu nesaistīti maksājumi (NTPAL 5. panta pirmās daļas 2. punkts)

1. **Līguma slēgšanas maksa (NP)**
2. **Administrēšanas izmaksu kompensēšana**
3. **Maksa par preču atrašanos tirdzniecības vietā (NP)**
4. **Negūtās peļņas kompensēšana**
5. **Jaunu tirdzniecības vietu iekārtošana/vecu pārveidošana (NP)**

Maksa par preču bojājumiem un zudumiem

(NTPAL 5. panta pirmās daļas 3. punkts)

Klientu sūdzību izskatīšanas izmaksu kompensēšana

(NTPAL 5. panta pirmās daļas 4. punkts)

Preču papildu izkārtojums speciālās vietās

NTPAL 5. panta pirmās daļas 2. punkta c) apakšpunkts

Mērķis: preču veicināšana

Atsevišķas preces no
konkrētās preču
kategorijas

Tiek piedāvāta piekļuve
jebkuram piegādātājam

Īstermiņa rakstveida
vienošanās

Kritēriji maksas piemērošanai

Rakstveida līgums ar
skaidri formulētiem
speciālo vietu veidiem

Līgums noslēgts pirms
pakalpojuma
sniegšanas un maksas
piemērošanas

Norādītas konkrētas
preces, par kuru
papildu izkārtojumu
piemērota maksa

Skaidri un
nepārprotami
formulēti noteikumi
par piemērojamo
maksu

Melnais saraksts

Aizliegtie maksājumi

Izdevumu segšana par personāla nodarbināšanu pārdošanai izmantojamo telpu iekārtošanai (NTPAL 5. panta pirmās daļas 14. punkts)

Maksa par preču glabāšanu, iekļaušanu sortimentā vai to, lai šādas preces būtu pieejamas tirgū (NTPAL 5. panta pirmās daļas 15. punkts)

Netaisnīgi, nepamatoti, līgumā neparedzētie maksājumi (*atlaides*) (NTPAL 5. panta pirmās daļas 16. punkts)

Melnais saraksts

Aizliegtā rīcība

Netaisnīgu **sankciju piemērošana (NP)**

NTPAL 6. panta pirmās daļas
6. punkts

Atteikšanās rakstveidā apstiprināt līguma noteikumus

NTPAL 5. panta pirmās daļas
7. punkts

Nelikumīga **komerccnoslēpuma iegūšana, izmantošana vai izpaušana**

NTPAL 5. panta pirmās daļas
8. punkts

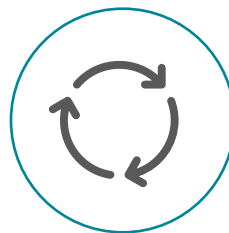
Komercciālo pretpasākumu draudi vai īstenošana

NTPAL 5. panta pirmās daļas
9. punkts

Vienpusēji līguma grozījumi (piedāvājums, piegādes biežums, metode, vieta, laiks vai apjoms, kvalitātes standarti, maksājuma nosacījumi vai cena, arī pakalpojumu sniegšana)

NTPAL 5. panta pirmās daļas
1. punkts

Preču **atpakaļ atdošana (NP)**

NTPAL 5. panta pirmās daļas
5. punkts

Lauksaimniecības un pārtikas preču **pasūtījumu atcelšana pēdējā brīdī**

NTPAL 5. panta pirmās daļas
10. punkts

Komercnoslēpuma iegūšana, izmantošana vai izpaušana

NTPAL 5. panta pirmās daļas 8. punkts

Komercnoslēpuma aizsardzības likums (KAL 2. panta pirmā daļa)

tā ir slepena, jo nav vispārzināma vai pieejama personām, kuras parasti izmanto šāda veida informāciju + tai ir faktiska vai potenciāla komerciālā vērtība tādēļ, ka tā ir slepena + konkrētajai situācijai atbilstoši un saprātīgi komercnoslēpuma slepenības saglabāšanas pasākumi

Nelikumīga iegūšana, izmantošana vai izpaušana (KAL 5. panta pirmā daļa)

Neatlauti iegūstot informāciju (pieklūstot, piesavinoties vai kopējot)

Persona zināja vai tai vajadzēja zināt, ka komercnoslēpums ir tieši vai netieši iegūts nelikumīgi

Pārkāpjot pienākumu neizpaust komercnoslēpumu vai ierobežot tā izmantošanu

Jebkādā citā veidā, kas neatbilst godīgai darījumu praksei

Kvalitatīva vs nekvalitatīva prece

NTPAL 5. panta pirmās daļas 5. punkts

Kvalitatīva prece

- Prece atbilst tās marķējumā vai preces reklāmā noteiktajām preces īpašībām
- Tā ir derīga mērķiem, kādiem šādas preces ar nosaukumu vai aprakstu tiek izmantotas
- Atbilst līgumā noteiktajām prasībām, t.sk. pasūtījuma prasībām*

Nekvalitatīva prece

- Neatbilst līgumā noteiktajām prasībām (t.sk. neatbilst pasūtījuma prasībām, kas ietver, piemēram, bojātu preču iepakojumu pie preču saņemšanas, beigušos derīguma termiņu)
- Tā nav derīga mērķiem, kādiem šādas preces ar nosaukumu vai aprakstu tiek izmantotas
- Prece neatbilst tās marķējumā vai preces reklāmā noteiktajām preces īpašībām

* Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14. panta pirmā daļa. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/23309-pateretaju-tiesibu-aizsardzibas-likums>

Jauna vs regulāra prece

NTPAL 5. panta pirmās daļas 5. punkts

Jauna prece

- Orīģināla prece, kas līdz šim tirgū nav bijusi pieejama un patērētājiem nav zināma
- Prece, kura bijusi tirgū, bet kuras izplatīšanā piegādātājs nav izmantojis konkrētā pircēja pakalpojumus
- Prece, kuras tirgošanas periods pie konkrētā pircēja nepārsniedz sešus mēnešus no pirmreizējās tirdzniecības uzsākšanas
- Prece, kas var būt jau esošās preces atvasinājums ar būtiskām izmaiņām

Regulāra prece

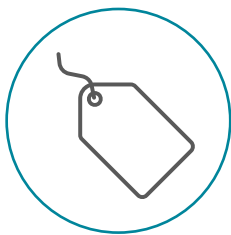

- Sezonāla prece
- Prece, kuras ražošana un/vai realizācija konkrētam pircējam bijusi pārtraukta uz laika periodu līdz gadam
- Ražotāja vai piegādātāja piedāvātās esošās preces paveids ar nebūtiskām izmaiņām (dizaina, svara izmaiņas u.tml.)

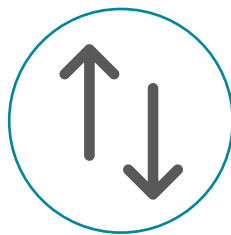
Melnais saraksts

Aizliegtā rīcība

Zemākās cenas
nodrošināšana

NTPAL 5. panta pirmās daļas
13. punkts

Pasūtījuma maiņa mazāk kā
divas dienas pirms šo preču
piegādes

NTPAL 5. panta pirmās daļas
11. punkts

Preču nepieņemšana
NTPAL 5. panta pirmās daļas
12. punkts

Netaisnīgu norēķinu
termiņu piemērošana

NTPAL 5. panta ceturtā daļa
NTPAL 5. panta piektā daļa

- **Ātrbojīgām precēm** > 30 dienas pēc to piegādes
- **Precēm, kas nav ātrbojīgas** > 60 dienas pēc to piegādes (**NP**)
- **Svaigiem dārzeņiem un ogām*** > 20 dienas pēc to piegādes

*Attiecas uz mazumtirgotājiem, kas iepērk no ražotāja vai ražotāja kooperatīvām sabiedrībām un piegādes ir vismaz trīs reizes vienā kalendārā nedēļā

Pelēkais saraksts

Aizliegts, ja vien nosacījumi iepriekš skaidri un nepārprotami paredzēti rakstveida līgumā

Maksa par **REKLĀMU**

- Jebkuras formas vai veida paziņojums vai pasākums, ar nolūku veicināt preču popularitāti vai pieprasījumu pēc tām
- Informācijas izvietošana informatīvos materiālos – internetā, TV, radio
- Arī jebkura veida zīmola popularizēšanas aktivitātes

Maksa par preču **TIRGVEDĪBU**

- Stratēģijas izstrāde, kas ir saistīta ar preces virzīšanu tirgū no ražotāja līdz patērētājam
- Plānotu pasākumu komplekss – preces ieviešana ražošanā, cena, dizains, zīmols, veicināšana, tirdzniecības kanālu izvēle, līdz tā nonāk pie patērētāja, lai sasniegtu konkrētajā tirgū izvirzītos mērķus

LOGISTIKAS pakalpojumu izmaksu kompensēšana

- Darbību kopums, tai skaitā:
gatavo preču transportēšana no centrālās noliktavas uz tirdzniecības vietām; pasūtījumu apstrāde un izpilde; krājumu vadība, t.i., uzraudzīt un organizēt krājumu atlikumus noliktavā; noliktavas saimniecības organizēšana, t.i., uzglabāšanas noteikumu izstrādāšana un uzraudzība; preču iepirkums u.c.

Pieprasījums iegādāties pakalpojumu no **TREŠĀS PERSONAS**

- Aizliegums uzspiest piegādātājam iegādāties preces, pakalpojumus vai kādu citu produktu no pircēja norādītās trešās personas

ATLAIDE preču veicināšanas laikā nerealizētām precēm

- Saprātīgā termiņā iepriekšēja abpusēja vienošanās rakstveidā par preci, apjomu, cenu, periodu

REKLĀMA, TIRGVEDĪBA

NTPAL 5. panta otrās daļas 1., 2. punkts

Vienošanās nosacījumi:

- ✓ SKAIDRI
- ✓ NEPĀRPROTAMI
- ✓ RAKSTVEIDA LĪGUMĀ
- ✓ IEPRIEKŠĒJA VIENOŠANĀS

Aizliegts

- ✗ uzspiest vienpusēji
- ✗ izmantot, lai iedzīvotos uz piegādātāja rēķina

Izmaksas var dalīt pušu starpā

LOĢISTIKA

Loģistikas pakalpojuma izmaksu kompensēšana

NTPAL 5. panta otrās daļas 3. punkts

Vienošanās nosacījumi:

- ✓ SKAIDRI
- ✓ NEPĀRPROTAMI
- ✓ RAKSTVEIDA LĪGUMĀ
- ✓ IEPRIEKŠĒJA VIENOŠANĀS

- ✓ nodalīts kā atsevišķs pakalpojums
- ✓ saprotams un pamatots ar faktiskajām izmaksām
- ✓ nošķirts no preču iepirkuma cenām

Aizliegts:

- ✗ Slēptā veidā segt izmaksas
- ✗ Aizliegts nesniegt informāciju par izmaksām
- ✗ Aizliegts vienpusēji uzspiest izmaksu piemērošanas metodi

Aizliegums pieprasīt iegādāties pakalpojumu no **TREŠĀS PERSONAS**

NTPAL 5. panta otrās daļas 4. punkts

Aizliegums uzspiest piegādātājam iegādāties:

- preces
- pakalpojumus
- vai kādu citu produktu

no pircēja norādītās trešās personas

Atļauts, ja nosacījumi iepriekš skaidri un nepārprotami paredzēti rakstveida līgumā

Lai piemērotu izņēmumu, pircējam ir jāpamato, ka:

1. ka konkrētais gadījums ir **objektīvs izņēmums**
2. jāpaskaidro, ka pastāv **objektīvi apstākļi**, kas ļauj pircējam noteikt, no kuras trešās personas piegādātājam preces, pakalpojums vai īpašums ir jāiegādājas/jāpērk
3. minētais **nav pretrunā ar NTPAL** mērķi

Aizliegums piemērot **ATLAIDI** preču veicināšanas laikā nerealizētām precēm

NTPAL 5. panta otrās daļas 5. punkts

Ja pircējs nespēj noteikt konkrētu apjomu precēm, kuras tiks izpārdotas tirdzniecības veicināšanas pasākuma laikā,

tad pircēja pienākums ir par neizpārdotām precēm akcijas periodā norēķināties ar piegādātāju, **iepirkumu cenai nepiemērojot akcijas atlaidi**,

izņemot gadījumus, ja piegādātājs un pircējs noslēguši rakstveida vienošanos par akcijas atlaides piemērošanu

Atļauts, ja nosacījumi iepriekš skaidri un nepārprotami paredzēti rakstveida līgumā

1. **Saprātīgā termiņā**
2. **Iepriekšēja abpusēja vienošanās**
3. **Rakstveidā par: precī, apjomu, cenu, periodu**

Akcijas preču iepirkuma prognozes

Ja pircējs izsaka akcijas preču
iepirkuma prognozes, tām
jābūt saistošām

Akcijas cena faktiski **nedrīkst**
aizstāt regulāro cenu

Var vienoties par akcijas cenu
pēc akcijas perioda, bet
nedrīkst uzspiest

Atzīme (piekrišana) akcijas
pieteikuma veidlapā **nav**
uzskatāma par skaidru un
nepārprotamu rakstveida
vienošanos

Rakstveida pamatojums (1)

NTPAL 5. panta trešā daļa

Pircējam ir jāsniedz piegādātājam **skaidru un izsekojamu** rakstveida pamatojumu attiecībā uz **kopējo maksājumu vai maksājumu par vienu vienību**

Pēc piegādātāja pieprasījuma pircējam papildus rakstveida pamatojumam jāsniedz arī **aplēsi ar objektīvām un izsekojamām izmaksām un tās pamatojumu**

Rakstveida pamatojumam ir **jābūt** arī vienojoties par **«melnā saraksta» maksājumiem par:**
papildu izkārtojuma speciālām vietām
apjoma atlaidēm
akcijas atlaidēm

Rakstveida pamatojums (2)

NTPAL 5. panta trešā daļa

Kad ir nepieciešams rakstveida **PAMATOJUMS**?

Ja pircējs pieprasa maksājumus par:

- **reklāmu**
- **tirgvedību**
- **loģistikas pakalpojumu**

Piegādātājam ir tiesības **pieprasīt**:

- 1) skaidru un izsekojamu rakstveida pamatojumu
- 2) **aplēsi** ar objektīvām un izsekojamām izmaksām un to pamatojumu

- Šādai informācijai ir **jābūt** pircēja rīcībā
- **Nav aizliegts sniegt minēto informāciju piegādātājam, negaidot pieprasījumu pēc tās**

Ja pircējs pieprasa maksājumus par:

- preču **izvietošanu** tirdzniecības telpās
- **apjoma atlaidi**
- **akcijas atlaidi** (paredzot noteiktu apjomu)

Piegādātājam ir tiesības **pieprasīt**:

- 1) skaidru un izsekojamu rakstveida pamatojumu

- **Nav aizliegts sniegt minēto informāciju piegādātājam, negaidot pieprasījumu pēc tās**

Godīgas tirdzniecības principi

ĢENERĀLKLAUZULA

Pircējam ir **aizliegtas darbības**, kas ir pretrunā ar godīgu tirdzniecības praksi un neatbilst prasībām par labticību un godprātību darījumos.

NTPAL 5. panta pirmā daļa

PRINCIPI

- **Privātautonomija** tiesiskajās attiecībās
- **Līgumu brīvība** ir ierobežota
- **Laba ticība** tiesību izlietošanā un pienākumu pildīšanā
- **Samērīgums** termiņos, prasībās, sankcijās un līgumsodos
- **Taisnīgums** sankcijās un līgumsodos

Negodīgas tirdzniecības prakses riski

SADARBĪBAS NENOTEIKTĪBA

- **Līguma noteikumos** (t.sk., piegādes nosacījumos)
- **Saziņas veidos un formātos**
- **Kavēta reakcija**
- **Pasūtījumu prognozēs**

IETEKMES IZMANTOŠANA

- **Mutvārdu procesā**
- **Izmantojot leģitīmus rīkus**
- **Prasību izvirzīšanā** (t.sk., spiediena izdarīšana)
- **Lēmumu pieņemšanā**

REGULĀRI PAPILDUS IENĀKUMI

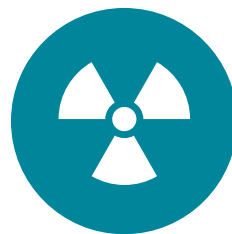
- **Nesamērīga maksa par pakalpojumu**
- **Akcijas preces par regulāro cenu**
- **Nepamatoti līgumsodi un sankcijas**

Negodīgas tirdzniecības prakses riski

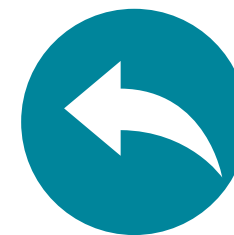
NEGODPRĀTĪGA RĪCĪBA

- Izslēdzot preces no sortimenta
- Manipulācijas ar iepirkuma cenu
- Netipiski lieli akciju apjomu iepirkumi

ATBILDĪBAS PĀRLIKŠANA uz otru pusi

- Par nolīgto subjektu veiktajām darbībām
- Par pārdošanas apjomu prognozēm

NEVIENLĪDZĪGA ATTIEKSME

- Sankciju piemērošanā
- Informācijas asimetrija
- Atšķirīga pieeja vienlīdzīgās situācijās

KĀ PASARGĀT SEVI KĀ PIEGĀDĀTĀJU?

LĪGUMA NOSACĪJUMU DOKUMENTĒŠANA:

- Vienmēr rakstiski
(skaidrība, izvairīšanās no pārpratumiem, abu pušu aizsardzība)
- Skaidri definēti noteikumi
(precīzas saistības, termiņi, atbildība)
- Abām pusēm saprotami
(līguma noteikumus apspriest un izrunāt)

REGULĀRA KOMUNIKĀCIJA:

- Laicīga informēšana par kavējumiem vai izmaiņām
(izskaidrot iemeslus, piedāvāt risinājumus)
- Savlaicīga informēšana par gaidāmu cenu pieaugumu
(skaidrojums par cenu pieauguma iemesliem)
- Savlaicīga paziņošana par apstākļiem, kas neļauj izpildīt saistības savlaicīgi
(piedāvāt risinājumus, sniegt pārskatu par alternatīviem termiņiem)

IZMANTO PAŠNOVĒRTĒJUMA
RĪKUS UN NOVĒRTĒ SADARBĪBU

PIEGĀDĀTĀJU AIZSARDZĪBA

UN ZIŅOŠANAS IESPĒJAS

KONKURENCES PADOMES PILNVARAS:

- Sūdzību pieņemšana un izskatīšana
(NTPAL 4. panta otrā daļa)
- Naudas sodi vai brīdinājumi pārkāpējiem – komerciālie pretpasākumi vai draudi ir aizliegti
(NTPAL 5. panta pirmās daļas 9. punkts)

KONFIDENCIALITĀTE:

- **Garantēta anonimitāte ziņotājiem**
- KP ir tiesības izbeigt lietas izpēti, ka lēmuma pieņemšana rada risku atklāt iesnieguma iesniedzēja identitāti vai izpaust informāciju, kas kaitētu viņa interesēm
(NTPAL 4. panta piektā daļa)

PRAKTISKI PIEMĒRI

1. Piegādātājs ziņo par draudiem izņemt preces no sortimenta;
2. Pircējs vērš pret piegādātāju komerciālus pretpasākumus, piem., nepieņemot preces akcijas periodā, lai gan iepriekš tika runāts, ka konkrētas preces tiks ņemtas akcijā konkrētajā datumā, ja piegādātājs ziņo Konkurences padomei.

IETEIKUMI GODĪGAI SADARBĪBAI

WIN-WIN PRINCIPS

UZTICĪBA

Ilgtermiņa sadarbība un
abpusējs ieguvums

CAURSPĪDĪGUMS

Skaidri līguma
noteikumi un atklāta
komunikācija

ĒTISKA RĪCĪBA

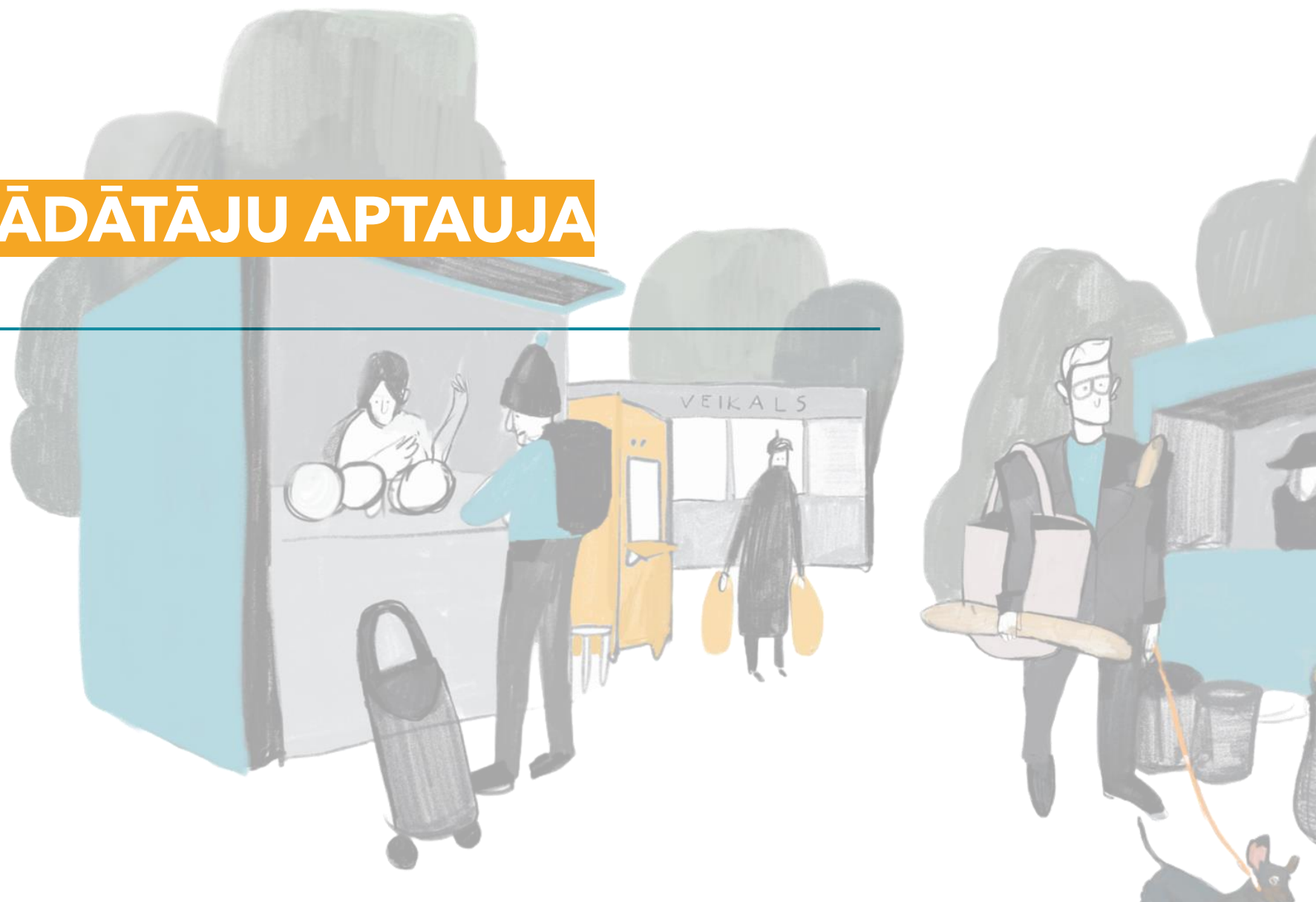
Godīga prakse un
ētiski lēmumi

GODPRĀTĪBA

Taisnīgums un savstarpējā
cieņa, otras puses
ieguldījuma novērtēšana
un vienlīdzības
nodrošināšana

IKGADĒJĀ PIEGĀDĀTĀJU APTAUJA REZULTĀTI

APTAUJAS REZULTĀTI

54

respondenti (pagājušajā gadā – 79)

83%

vismaz vienas asociācijas/biedrības biedri

GALVENĀS PĀRSTĀVĒTĀS NOZARES

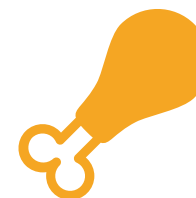
GRAUDAUGI

**PIENA
produkti**

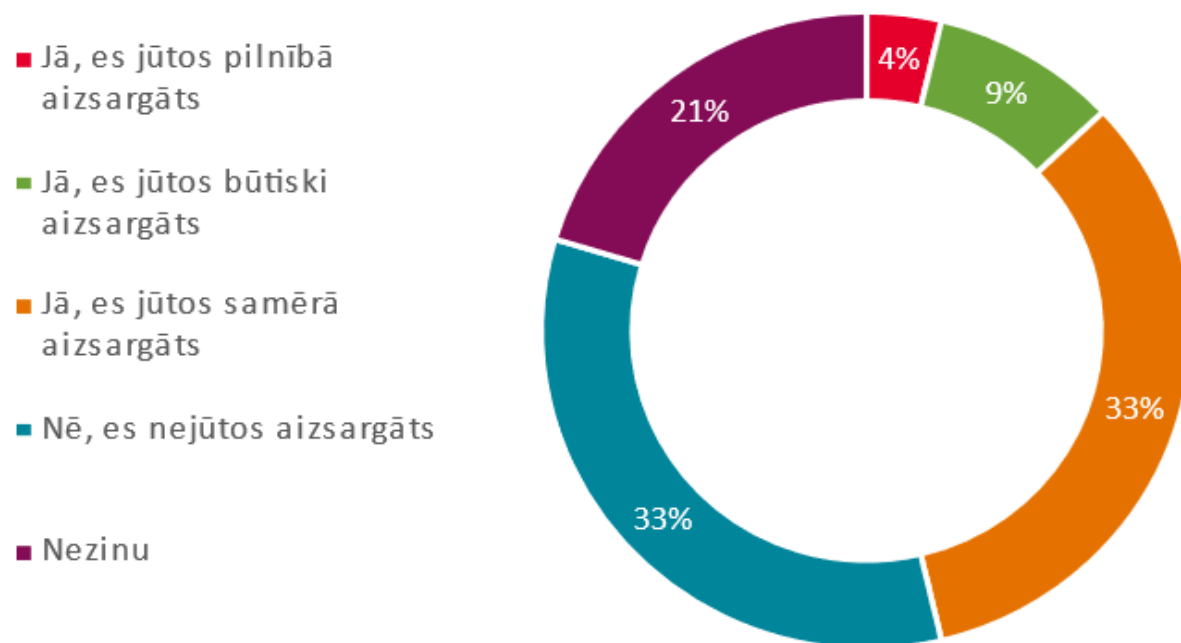
**AUGĻI, OGAS,
DĀRZEŅI**

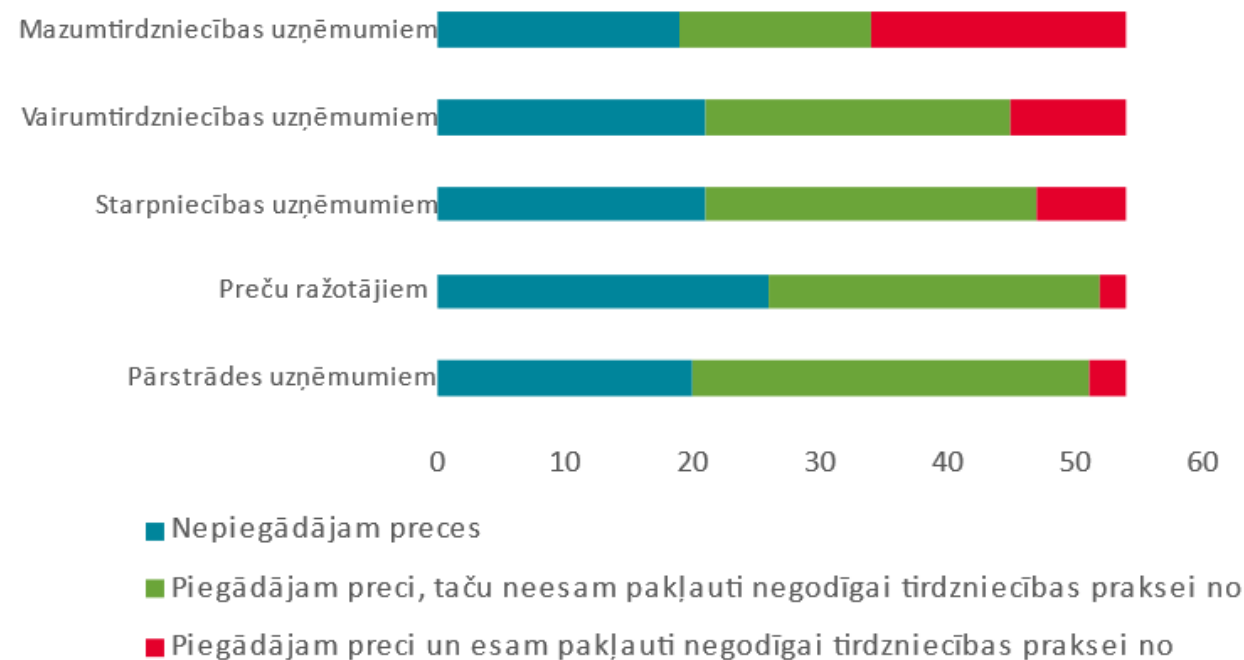
**GAĻA, gaļas
produkti**

APTAUJAS REZULTĀTI

Pieredze ar negodīgu tirdzniecības praksi

Piegādātāju sadarbība ar pircējiem

APTAUJAS REZULTĀTI

85%

zina, pie kuras institūcijas vērsties NTP jautājumos (pagājušogad – 51%)

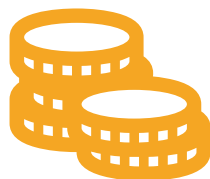
>50%

nav pieredzējuši NTP no pircēju puses

PROBLEMĀTISKĀ PRAKSE

Vienpusēji līguma
grozījumi

Zemākās cenas
nodrošināšana

Pasūtījumu atcelšana
īsākā termiņā kā 30
dienas

Norēķinu termiņi >30
dienām ātrbojīgām
precēm

APTAUJAS REZULTĀTI

72%

uzticas KP, tomēr 28% pauž neuzticību negodīgas tirdzniecības prakses uzraugošajai institūcijai

Piegādātāji nav vērsušies Konkurences padomē, jo

- nav bijusi nepieciešamība;
- neziņa par procedūru – daži respondenti atzīst, ka trūkst informācijas par iespējām un procesu;
- bailes no sadarbības pasliktināšanās ar pircējiem – īpaši mazākiem piegādātājiem ir bažas par sekām, ja viņi ziņotu par negodīgām praksēm.

KONKURENCES PADOMES NĀKAMIE SOĻI

1. Izglītojošie pasākumi nozares pārstāvjiem un piegādātājiem
2. Uzticamības veidošana ar piegādātāju asociācijām/biedrībām
3. Sabiedrības informēšana par drošu un aizsargātu ziņošanu
4. Informatīvie materiāli
5. Individuālo konsultāciju popularizēšana
6. Proaktīva rīcība

Noderīgas saites

Informācija par **NTP jautājumiem**

<https://www.kp.gov.lv/lv/negodiga-tirdzniecibas-prakse>

- **NTPAL** - <https://likumi.lv/ta/id/322554-negodigas-tirdzniecibas-prakses-aizlieguma-likums>
- **NTPAL piemērošanas vadlīnijas** - <https://www.kp.gov.lv/lv/media/9853/download?attachment>
- **Brošūra piegādātājiem** - <https://www.kp.gov.lv/lv/jaunums/butiska-informacija-piegadatajiem-par-no-ka-jaizvairas-un-kas-pielaujams-sadarbiba-ar-iepircejiem>
- **Pašnovērtējuma rīks piegādātājiem** - godīgas tirdzniecības prakses novērtēšanai - <https://www.kp.gov.lv/lv/jaunums/konkurences-padome-izstrada-partikas-un-dzerienu-piegadatajiem-pasnovertejuma-riku-godigas-tirdzniecibas-prakses-novertesana>
- **Pašnovērtējuma rīks pircējiem** - par taisnīgu un pamatotu sankciju piemērošanu - <https://www.kp.gov.lv/lv/jaunums/konkurences-padome-izstrada-pasnovertejuma-riku-iepircejiem-godigas-tirdzniecibas-prakses-novertesana>

Konkurences padome

KAS JĀZINA PAR SADARBĪBU AR PIRCĒJU

SANITA ULJANE, sanita.uljane@kp.gov.lv
SVETLANA SITNIKOVA, svetlana.sitnikova@kp.gov.lv
SINTIJA NAGLE, sintija.nagle@kp.gov.lv

